

BESZÉLGETÉS TÓTH BARNABÁSSAL

A pozitív hős és egy aljas módszer

SZIVÁK BERNADETT



1949. EGY APA A KISFIAVAL PRÓBÁL NYUGATRA SZÖKNI A VASFÜGGÖNYÖN ÁT. TÓTH BARNABÁS KISJÁTÉKFILMJE VALÓS ESEMÉNYEK ALAPJÁN KÉSZÜLT.

Történelmi témájú filmmel rukkolt elő Tóth Barnabás. A sokoldalú rendező legújabb kisjátékfilmje, a *Van egy határ* a második világháború utáni években játszódik valahol Közép-Európában. Apa és fia határátlépési kísérlete ugyan kitalált történet, de a becsapós végkifejlet számos konkrét esetben megtörtént a '40-es, '50-es években. A filmet januárban mutatta be az M2.

• *Bevallom, a filmed kapcsán hallottam először a második világháború utáni fiktív határokról. Honnan tudsz ezekről?*

Magyarországon ilyen nem volt, hiszen a túloldalon nem amerikai, hanem

szovjet táborok voltak. Én is véletlenül találtam rá erre a történetre, Gazdag József író-újságíró *Egy futballfüggő naplójából* című kötetében, ami lényegében egy cikksorozat, és az egyikben írja, hogy ül a vonaton, és arról olvas, hogy

a cseheknél voltak ilyen fiktív határok a '40-es években. Az erről szóló pár mondat nagyon megtetszett, mármint olyan értelemben, hogy hátborzongató, mikre képes az ember. Aztán elkezdtem utánajárni – természetesen fent van erről minden az interneten –, majd magyar történészekkel is beszélgettem. De Magyarországon nincs ez benne a köztudatban, még Rainer M. János is – aki az '50-es évek specialistája – tőlem hallott erről. De nem árt, ha tudunk róla, hátha megpróbálná valaki újra ezt az aljas módszert a történelem folyamán. A filmben a karakterek magyarok, mert nem akartam idegen neveket használni, elidegenítőnek éreztem.

• *Amikor erről olvastál, rögtön az ugrott be, hogy készítenél erről a témáról egy filmet?*

Igen. Van egy ötletgyűjteményem, ha bármi érdekeset olvasok, leírom pár sorban, ezt is rögtön leírtam. Amikor a rövidfilmes pályázatot meghírdették, akkor a jegyzeteimben nézelődve Mécs Mónika és Muhi András producerekkel e mellett döntöttünk. Azt vettem észre, hogy mostanában gyakran a '40-es, '50-es évekbeli témákat preferálják a zsűri, és ebben a hullámban nyerhetett a terv.

• *Hogyan született a cím? Nekem nagyon tetszik a kettőssége.*

Van egy határ

(Hajdu Szabolcs)

Nem tudom, hogyan ugrott be, de magyarul tényleg jól működik. Egyébként nem vagyok híve a szójátékoknak, de

ez annyira talán nem erőltetett. Más nyelven sajnos nem működik, a cseheknél ezt a jelenséget „határkő hadműveletnek” hívták, így lett *Operation Stone* a filmem angol címe.

• *Hogyan találtál rá a szereplőkre?*

Már ahogy elkezdtem foglalkozni a témával, úgy egyre inkább érdekelt a hős, a menekülő apa figurája. Alaposan körüljártuk Rainer M. Jánossal, hogy kik voltak azok, akik anno próbáltak disszidálni, milyen társadalmi kör és milyen okból. Ascher Irma volt a casting direktor és ő ajánlotta Hajdu Szabolcsot főszereplőnek. Szabolcs lázadó figura, egy bátor ember a szememben az által, amit képvisel a kultúrában és a filmjeiben. Azt akartam, hogy a film a pozitív hősről szóljon, ne a gonoszság mechanizmusáról. Szabolcs nagyon sokat utazik az *Ernellék Farkaséknál* miatt, és egyébként is rengeteget dolgozik színházban, de szerencsére le tudtuk egyeztetni, és volt is kedve megcsinálni a filmet. Szuper volt vele dolgozni, profi és alázatos színész. A többieket castingoltuk, de például a kihallgató nő, Polyák Ildikó a Külkereskedelmi Főiskolán volt az angol tanárnőm. Emlékeztem rá, hogy nagyon jó arca van, és persze perfekt angolból. Volt próbafelvétele, de rögtön láttuk, hogy nála jobbat úgysem találunk. A fiú pedig az én kisfiam volt.

Tóth Barnabás





• *Mi volt a legnagyobb nehézség a forgatás alatt?*

Megtalálni a helyszínt, azzal nagyon sokat szenvedtünk. A helyszín szerintem egyre nagyobb probléma minden filmnél: fontos, hogy amellet, hogy illeszkedjen a film világába elérhető és olcsó is legyen. Végül megtaláltuk ezt a vadászházat a Börzsönyben, ami egy működő turistaház, és majdnem minden korabelinek tűnik rajta, csak a bútorokat kellett cserélni. Miután ez megvolt, nagyjából meg is nyugodtam. A határszakaszt Fóton vettük fel, általában nagyfilmekben az a díszlet adja koncentrációs táborok helyszínét. Éjszakai felvételek, külső helyszínek, ráadásul télen, mindez fárasztó volt, főleg a gyerekeknek, de profin viselkedett. Az mindig hálás, amikor egyetlen helyszínen pár ember egy kamaradrámát hoz össze, elég sok filmem ilyen. Valamelyik egy tolmácsfülkében játszódik, egy másik egy vonaton, az *Újratervezés* egy autóban. Amellet, hogy egyszerűbb, mint több helyszínen forgatni, könnyebb a színészekre és az emberi viszonyokra fókuszálni. Az egy helyen–egy időben típusú történetek mindig hálásak.

• *Mit üzen a film?*

A cél az ismeretterjesztés, hiszen az emberek meglepődnek azon, hogy volt ilyen. Csehországban, Németországban és a Szovjetunióban több ezer ember esett áldozatul ennek az aljasságnak évtizedeken keresztül. A történelem rendszeresen ismétli magát, és sajnos most is sok jel mutat arra, hogy nem minden halad jól sem az országban, sem a világban. Szerintem alkotóként néha érdemes rámutatni ilyen szörnyű, megtörtént dolgokra.

• *Nekem nagyon tetszett a film ritmusa, hogy nem a legvégén, hirtelen szembeesíti a nézőt, hanem fokozatosan, egyre gyanúsabb lesz a szituáció.*

Ez a fokozatosság tudatos szándék volt. Létezett olyan verziója a könyvnek, ami a film végén szembeesíti a nézőt. De félttem, hogy nem lesz érthető, és nem is a váratlan fordulat bemutatása volt a szándék, hanem hogy két-három lépcsőfokban jöjjön a felismerés.

• *Te nagy pártolója vagy a kisjátékfilmeknek, és néhány éve készült nagyjátékfilm ed is. Melyik műfajjal szeretnél a jövőben foglalkozni?*

Most már szép lassan inkább nagyjátékfilmeket szeretnék csinálni. A me-

Van egy határ

(Hajdu Szabolcs és Tóth Máttyás)

cenatúraprogram támogatásával és az Inforg-MEM Film gyártásában most készülő tévéfilmem, az *Akik*

maradtak, lényegében nagyjátékfilm, a televíziós bemutatás után szeretnék majd mozikban is forgalmazni, fesztiválokra vinni. A Filmalpnál is mindig van tőlem valami, most a *Boszorkányok* című filmtervem. Az elképzeléseimben is most már inkább nagyjátékfilmek vannak. A rövidfilm bármennyire is hálás műfaj abból a szempontból, hogy egy történetet el lehet mesélni negyedóra alatt – és bizonyos sztorik egyébként is csak erre alkalmasak –, nem biztos, hogy megéri az a több hónapnyi sőt, évnyi munka, amit ugyan úgy bele kell fektetni, mint egy mozifilm esetében. Az *Újratervezés* esetében egy egyszeri csoda volt, hogy egy ország megismerte, és bizonyos szempontból én is annak a hírből élek, de nem lehet mindig erre számítani. Sok száz rövidfilm készül évente, és eltűnnek, nem esik akkora figyelem rájuk, a fesztiválokon pedig csak ezek a beteg rövidfilmek népszerűek, amelyek az én stílusomhoz nem passzolnak. Én szórakoztatni szeretnék, és népszerű



játékfilm is egyre nehezebben, de ott még a szakma és a sajtó jobban odafigyel az alkotásokra, felhívja a figyelmet a jó filmekre.

• *De azért a rövidfilmkészítés jó gyakorlás és felkészülés a nagyjátékfilmre.*

Én már túlgyakoroltam magam. (nevet) Az első egészestés filmem előtt tíz kisfilmet csináltam, azóta megint túl vagyok haton. Nem akarok minden nagyjátékfilm között ennyi rövidfilmet csinálni, mert az tíz évet jelent. Remélem, hogy most már egyre több lehetőségem lesz nagyjátékfilmeket készíteni.

• *Mi a véleményed a mecénatúraprogramról?*

Mint alkotó és producer nem panaszkodhatom. A nyerési találatom egész jó. Ismeretterjesztő sorozatot, dokumentum-, tévé- és rövidfilmet is csinálhatok Szirmai Márton rendezővel a Tadam Film Kft.-vel és az Inforg M&M-mel. Az is tetszik, hogy odafigyelnek arra, hogy bemutassák az alkotásokat a tévében, szorgalmazzák a fesztiválszerepléseket, népszerűsítik az alkotásokat. Emellett nem akarok panaszkodni, de az egy produkcióra fordítható támogatás összege elég kevés. Mi abból tudunk dolgozni, amit támogatásként kapunk, és 120 millió forintból leforgatni egy kosztümös filmet elég húzós lesz. De összességében pozitívan ítélem meg a programot.

Van egy határ

(Göttinger Pál, Polyák Ildikó és Baronits Gábor)

filmeket csinálni, amelyek meghatják, megérintik, megnevettetik és elgondolkodtatják az embereket, erre pedig a rövidfilm nem alkalmas, mert nehezen jut el a közönséghez. A nagy-

AZ ALKOTÓRÓL DIÓHÉJBAN

Tóth Barnabás rendező, forgatókönyvíró, producer, színész. 2003-ban végzett a Színház- és Filmművészeti Egyetem film- és TV producer, majd rendező szakán. Számos kisfilmje közül a legismertebb *Újratervezés* című alkotása, amely a szakmai elismerések mellett – Magyar Filmkritikusok Díja – nagyon gyorsan vált ismertté és kedveltté a hazai közönség körében is. 2009-ben jelent meg nagyjátékfilmje, a *Rózsaszín sajtó*, jelenleg a Médiatanács támogatásával készül egész estés tévéfilmje. Producerként többek között a *Privát tanmenet* című online dokumentum sorozat és *A gondolkodás művészete* című ismeretterjesztő széria köthető a nevéhez. A Momentán Társulat alapító tagja.

Az interjút készítette és a megjelenését támogatta a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság.

További interjúk és filmajánlók:

mediatanacs.blog.hu

Bővebben a támogatási rendszerről:

mecenatura.mediatanacs.hu



AZ M&M FILM FELVÉTELEI

